

SZEBENI OLIVÉR
Anabaptisták

SZEBENI OLIVÉR

Anabaptisták

Magyarországi Baptista Egyház
Budapest, 1998

Szebeni Olivér: Anabaptisták

Első kiadás: Budapest, 1980.,
második, bővített és átdolgozott kiadás 1998

Kiadja a Magyarországi Baptista Egyház
Felelős kiadó: Dr. Almási Mihály

© Szebeni Olivér

JUBILEUMI KIADVÁNY

Megjelent a magyarországi anabaptista misszió kezdetének 475.,
a '48-as forradalom és szabadságharc 150.,
és a baptista misszió legutóbbi újjászervezésének 125. évfordulóján.

Tartalom

Előszó (Dr. Almási Mihály)	7
Szerzői előszó	9
 Bevezető: Az anabaptisták	
<i>Neve, szabadegyházi jellege, a hazai és külföldi kutatómunka jelenlegi helyzete</i>	11
 I. A radikális anabaptisták	
<i>Münzer Tamás és a németországi forradalmárok</i>	15
1. Münzer Tamás felkészülése a forradalomra	16
2. Luther Márton a radikális anabaptisták ellen	25
 II. A svájci anabaptisták	
<i>Pacifista irányzat</i>	31
1. Zwingli Ulrik és a hitviták	31
2. A hitvalló keresztség felvetése	34
3. Az üldözés	38
 III. Az anabaptisták nyugati ága	
<i>Szélsőséges és mérsékelt irányzatok</i>	45
1. A Marbeck-kör	45
2. A dél-német anabaptisták első vezetői	47
3. Marbeck körének teológiai ismertetése	51
4. A chiliasztikus forradalmárok	57
5. A mennoniták	65

IV. Az anabaptisták keleti ága

<i>A morva- és magyarországi anabaptisták története</i>	71
1. Hubmayer Baltazár	71
2. Morvaországi anabaptisták	76
3. A hutteri gyülekezet megalakulása Austerlitzben	79
4. Riedemann Péter (1506–1556)	90
5. Három morvaországi püspök	92

V. Anabaptisták Magyarországon

<i>A török félhold árnyékában</i>	99
1. Korai anabaptisták	99
2. A hutteri testvérek Pozsony és Nyitra megyében	105
3. Hutteri testvérek Nyugat-Magyarországon	112
4. Az aranykor (1565–1592)	114
5. A 15 éves török háború idején (1593–1608)	116

VI. Hutteriták Erdélyben

<i>A hutteriták vagy habánok Erdélyben és csatolt részeiben</i> . . .	129
1. Bethlen Gábor Erdélybe telepíti a hutterieket	129
2. Letelepítés Sárospatakra	131
3. Romlik a hutteriek helyzete Erdélyben	136
4. A hanyatlás kora	137
5. A századforduló	138
6. Az ellenreformáció	141

VII. Elvándorlás a cári Oroszországba és Amerikába

<i>A Hutter-völgy és a máig működő „udvarok”</i>	145
1. Hutteriek Ukrajnában	145
2. Hutteriek Amerikában	146

Melléklet

1. Versek (Leonhard Schiemer, Jacob Dachser)	152
3. Irodalom	155
4. Név-, helység- és tárgymutató	161
5. Topográfiai vázlatok	195

Előszó

Örömmel írok előszót e jubileumi évben *Szebeni Olivér* – volt lelkipásztorom és tanárom – anabaptistákról szóló könyvéhez. Már a kézirat is viszontagságos utakat járt meg éppúgy, mint az első kiadás. E második kiadás előkészületei is több mint öt éve indultak. Hálás vagyok Istennek azért, hogy végül is 1998-ban, e sok szempontból fontos jubileumi évben megjelenhet ez a könyv, amely a maga nemében egyedülálló.

A szerző vérbeli pedagógus és tudós-kutató. Még nem voltam 10 éves, amikor – mint kiskunhalasi ifjú lelkipásztor – azzal lepett meg, hogy egy bibliai vetélkedő győzteseként megajándékozott két Palesztina-térképpel. Abban az időben nem lehetett bibliai térképeket vásárolni. Nos ő rendkívüli gondossággal rajzolt néhányat. Tustollat használt, a színezéshez, pedig illatszerfűvót. Ereklüként őrzöm ezeket ma is, első teljes Bibliámba ragasztva. A vastag, igen rossz minőségű papírra nyomott, mégis kedves Könyvben üde színfolt Szebeni Olivér remek munkája. Napokat töltött azzal, hogy egy-egy gyereknek örömet szerezzen, de lám az öröm tartósnak bizonyult, s az igei indítás sem volt hiábavaló.

Ma Magyarországon senki nem ismeri nála jobban az anabaptista kódexeket, de a habán kerámia is éppúgy „szakterülete”, mint a reformáció utáni kor legkülönfélébb társadalmi összefüggéseinek kutatása. Számos angol nyelvű tanulmánya váltott ki elismerést az Egyesült Államokban is...

A szerző folyamatos kapcsolatban áll számos anabaptista-kutatóval szerte a világon. Gyakran keresik meg külföldről is mint a téma szakértőjét – különösen a Kárpát-medence vonatkozásában. A nála fölhalmozódott ismeretanyagnak csak igen szerény megjelenítése

e könyv. Bízom benne, hogy egyedülálló kutatásairól hamarosan újra publikál.

Szívből remélem, hogy az „Anabaptisták” nemcsak szak- és tankönyvként lesz hasznos, hanem – mint a 30-as években Kirner „Baptista krónikája” – minden magára valamit adó baptistának népszerű, identitást formáló kézikönyvévé is válik. Örülök annak, hogy az anabaptisták Magyarországra érkezésének 475. évfordulóján a Magyarországi Baptista Egyház többek között e könyvvel is tiszteleghet hithű, biblicista mártír elődei emlékének. Isten áldása kísérje e könyvet és gazdagítsa az olvasót!

Budapest, 1998 karácsonyán

Dr. Almási Mihály

*tanszékevezető teológiai tanár,
egyházelnök*

Szerzői előszó a második kiadáshoz

A könyveknek is van saját történelmük éppúgy, mint az olvasóiknak és a szerzőiknek. Az *Anabaptisták* első kiadása előbb állami engedélyre várt, majd újabb évekig, néhány száz példányban a megjelenésére. Kitűnik ez az első előszó (1983) és az egyébként antedatált kiadási év (1980) különbségéből. A budapesti Baptista Teológiai Szemináriumban a hatvanas évektől szerepel az anabaptisták történelme az oktatási tervben. Ezért 1974-ben kapott váratlan felkérésre néhány hét alatt elkészült a kézirat.

A körülményes első megjelenés utáni évtizedek alatt formálódott az anabaptistákról alkotott szakmai vélemény, ami a második kiadásban hangot kap a módosítások által. Főként az illusztrációk teszik a könyvet tanulmányozhatóbbá. Az anabaptisták sokfélesége hozzájárult a világ keresztyén civilizációjához, miközben sajátosságait és bibliai látásukat örökölni hagyták a különféle mai, szabadegyházi gyülekezetekre. Néhány kölcsönhatás még a reformált népegyházakkal is kimutatható.

A könyv az Európát átfogó egykori evangéliumi mozgalom századvégi magyar értékelése. A téma egyedüli ismertetés a nyelvünkön. Isten megengedi a nehéz anyagi viszonyok ellenére a könyv új kiadását, amit tekintünk kegyelme művének. Erősítse hazánkban a szabad, evangéliumi szemléletű gyülekezetek és hívők meggyőződését, a bibliai gondolatok terjedését és a jó viszonyt azok között, akiket Jézus Krisztus drága vére árán megváltott.

Budapest, 1996 tavaszán

Szebeni Olivér